

5848. ~~5848.~~ Jernskrii Kruisigep
annu meenimmoa kruisik
Mm 1880 n

~~5702~~

1880.

Keiserliku Aabelika
Rm' ege. Mm. 1840.

Keiserliku Aabelika
Rm' kogu kink. 1916.

1849 n

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

38228

Gesti-maa-rahwa
Kalender
eht

Täht Raamat
1880

aasta peale pärast meie
Issanda Jeesuse Kristuse
sündimist.

Sel aastal on 366 päeva.
Keiserliku Aualiku
Rm-kogu kink. 1916. Tallinnas,

trükitud Lindworsi pärijate kirjade ja kuluga.

Märkide seletus.

- Noor-kuu. ☉ Täis-kuu.
 D Esmine weerand. C Wiimne weerand.
 e. l. enne lõunat. — p. l. pärast lõunat.
 P. Püha. — p. pärast ehk pääw.

Aasta muutmised.

- Kewade hakkab 8. Paastu-kuu pääwal kellu 6 e. l. Siis on pääw ja ö ühe pikkused.
 Sui hakkab 9. Jaani-kuu pääwal kellu 3 e. l. Siis on meil kõige pittem pääw.
 Sügise hakkab 10. Mihkli-kuu pääwal kellu 5 p. lõunat. Siis on jälle pääw ja ö ühe pikkused.
 Talwe hakkab 9. Jõulu-kuu pääwal kellu 11 e. lõunat. Siis on meil kõige lühem pääw.

Pääwa- ja kuu-warjutamised.

Sel aastal on neli Pääwawarjutamist, aga kõik Tal-
 linnas nägematta.
 Kuul on kaks warjutamist. Tallinnas on aga se
 warjutamine nähtaw, mis hakkab 4. Jõulu-ku pääwal
 3, 25 ööse ja lõpeb 7, 12 hom.

Aastaid arwatakse tänawu:

	Aastat.
Maailma loomisest	5829
Jeesuse Kristuse sündimisest	1880
Tartu linna ülesehitamisest	850
Niiskuse Riimaaale tulemisest	689
Tallinna ülesehitamisest	661
Pärnu linna alustamisest	625
Raamatude trükkimise hakatusest	440
Luteruse õige usu üleswõtmisest	363
Lindworsi trükkimaja hakatusest	247
Wanast karkust	223
Wäe Brandenburgi minemisest	202
Toompää ärapäsemisest	196
Suurest näljast Riia- ja Tallinna maal	185
Peeterburgi linna ülesehitamisest	177
Teisest karkust	170
Eestimaa Wene-riigi walitsuse alla saamisest	170
Tartu suure kooli alustamisest	78
Uute röövide panemisest	77
Prantslaste Moskwas olemisest	68
Eesti-maa priiuse kuulutusest	63
Meie suure Keisri Herra Aleksandri II. sündim.	62
Ria-maa priiuse kuulutusest	61
Jumalateenistusest uue kiriku-seaduse järel	46
Krimi sõda hakatusest	26
Meie Keisri Herra Aleksandri II. walitsuse hak.	25
Wiimsest hinge kirjutusest	22
Wene-maa priiuse kuulutusest	19

Nääri pääw. — Kristuse ümberlõikamisest. Luuk. 2, 21.

1 Teisip.	Nääri pääw	Mita Jumal!
2 Restnäd.	Nabel, Set	
3 Neljasp.	Genof	Rõwa
4 Reede	Metuusala	külm.
5 Laupäaw	Siimeon	

3 1. P. — Joosep põgeneb Egiptuse m. Matth. 2, 12—23.

6 Pühap.	3 Kuninga P.	
7 Esmasp.	Juljaanus	8, 49' e. l.
8 Teisip.	Erart	
9 Restnäd.	Beatus	
10 Neljasp.	Paawli pw.	Saeab
11 Reede	Gewraim	lund.
12 Laupäaw	Rein	

1. P. p. 3 R. P. — Jeesus 12 aastat wana. Luuk. 2, 41—52.

13 Pühap.	Hilaarius	
14 Esmasp.	Robert	
15 Teisip.	Tiidrit	11, 51' e. l.
16 Restnäd.	Kiispert	

17 Neljasp.	Tõnise p.	
18 Reede	Alfel	Tuist.
19 Laupäaw	Saara	

2. P. p. 3 R. P. — Pulmad Raana linnas. Joan. 2, 1—11.

20 Pühap.	Waab. Seb.	
21 Esmasp.	Neetu	
22 Teisip.	Madleena	5, 17' p. l.
23 Restnäd.	Lotta	Heitlikud
24 Neljasp.	Timoteus	
25 Reede	Paawli ümb.	ilmad.
26 Laupäaw	Polikarpus	

3. P. p. 3 R. P. — Peali. Kapern. linnas. Matt. 8, 1—13.

27 Pühap.	Krisostomus	
28 Esmasp.	Kaarel	Selge
29 Teisip.	Saamuel	3, 21' e. l.
30 Restnäd.	Nadelgund	ja külm.
31 Neljasp.	Ann	

Isel selle kun pw. tõuseb päike k. kahesja 50 minutit, ja weereb alla k. kolm 29 minutit. — 11mal tõuseb päike k. kahesja 33 minutit, ja weereb alla k. kolm 52 minutit. — 11mal tõuseb päike k. kahesja 11 minutit, ja weereb alla k. neli 28 minutit

1 Reede	Pirita	Tuulne.
2 Laupääv	Küünla pw.	

4. P. p. 3 R. P. — Kristus sunnib tuult Matth. 8, 23—27.

3 Pühap.	Hanna	Lume-
4 Esmasp.	Veroonika	
5 Teisp.	Agaate	 5, 25' e. l.
6 Keisnäd.	Toora	
7 Neljasp.	Rihkard	sadu.
8 Reede	Saalomon	
9 Laupääv	Polli	

5. P. p. 3 R. P. — Umbrohust. Matth. 13. 24—30.

10 Pühap.	Kolastika	Omane
11 Esmasp.	Cedu	
12 Teisp.	Gilaalia	 2, 48' p. l.
13 Keisnäd.	Benigna	
14 Neljasp.	Walentin	kül.
15 Reede	Wauština	
16 Laupääv	Juula	

9. P. e. ül. P. — Töötegiad wiinamääl. Matt. 20, 1—16.

17 Pühap.	Konstantia	Sage
18 Esmasp.	Konfordia	
19 Teisp.	Sii m. Apost.	lume-
20 Keisnäd.	Gigarius	
21 Neljasp.	Jesaias	 8, 33' p. l.
22 Reede	Peetri pw.	
23 Laupääv	Miina	

8. P. e. ül. P. — Küllwaja. Luuk. 8, 4—15.

24 Pühap.	Madise pw.	2, 26' e. l.
25 Esmasp.	Viig-pääv	
26 Teisp.	Wittor	
27 Keisnäd.	Nestor	
28 Neljasp.	Leander	
29 Reede	Juustus	

Isel selle kuu pööwal tõuseb päike k. seitse 46 minutit, ja weereb alla k. neli 46 minutit. — 11mal tõuseb päike k. seitse 19 minutit, ja weereb alla k. wiis 11 minutit. — 21mal tõuseb päike k. kuus 49 minutit, ja weereb alla k. wiis 34 minutit.

1 Laupäev	Albiinus	Rülm.
Päestu Püha. — Pime tee ääres. Luuk. 18, 31—43.		
2 Pühap.	Medea	
3 Esmasp.	Kunigunde	Parajad
4 Teisip.	Wastla p.w.	
5 Keisnäd.	Tuhka p.w.	talwe ilmad.
6 Neljasp.	Gottwrid	
7 Reede	Perpetua	 2, 15' e. l.
8 Laupäev	Põri päev	

1. P. Paastus. — Kristus kiusatase. Matt. 4, 1—11.		
9 Pühap.	Prudentius	
10 Esmasp.	Mikels	Muutlikud
11 Teisip.	Konstantin	
12 Keisnäd.	Palwe päev	ilmad.
13 Neljasp.	Ernst	
14 Reede	Sakaarias	 3, 2' p. l.
15 Laupäev	Matilde	

2. P. Paastus. — Kananea naesest. Matt. 15, 21—28.		
16 Pühap.	Aleksander	Sula.

17 Esmasp.	Truuta	Saeab
18 Teisip.	Raabriel	
19 Keisnäd.	Joosep	räitsakast.
20 Neljasp.	Olga	
21 Reede	Pent	 5, 20' e. l.
22 Laupäev	Rawael	

3. P. Paast. — Kristus ajab furatid wälja. Luk. 11, 14—28		
23 Pühap.	Tiits	
24 Esmasp.	Raafimir	Jää
25 Teisip.	Paastu Maria p.	
26 Keisnäd.	Maanuel	laguneb.
27 Neljasp.	Kustaw	
28 Reede	Kiideon	 4, 46 p. l.
29 Laupäev	Eustatius	

4. P. Paastus — Kristus söödas 5000 meest. Joan. 6, 1—15.		
30 Pühap.	Adonis	
31 Esmasp.	Tetlaus	Udune.

Isel selle kuu p. lõuseb päike l. kuus 22 minutit, ja weereb alla l. wiis 59 minutit. — 11mal lõuseb päike l. wiis 56 minutit, ja weereb alla l. kuus 22 minutit. — 21mal lõuseb päike l. wiis 22 minutit, ja weereb alla l. kuus 46 minutit. —

1 Teisip.	Paulina	Niiste
2 Restnäd.	Teodora	
3 Neljasp.	Berdinand	ilm.
4 Reede	Ambroosius	
5 Laupääv	Maxim	 8, 54' p. l.

5. P. Paastus. — Jeesust wisatakse kividega. Joan. 8, 46—59.

6 Pühap.	Rõlestin	Heitlikud
7 Esmasp.	Aaron	
8 Teisip.	Liborius	ilmad.
9 Restnäd.	Boogislaus	
10 Neljasp.	Esekiel	ilmad.
11 Reede	Leo	
12 Laupääv	Julius	

6. P. Paastus. — Kristuse kiskemine. Matt. 21, 1—9.

13 Pühap.	Justiinus	 0, 29' e. l.
14 Esmasp.	Künni pääv	
15 Teisip.	Olimpia	Selge.
16 Restnäd.	Kariisius	
17 Neljasp.	Suur Neljasp.	

18 Reede	Suur Reede	 3, 32' p. l.
19 Laupääv	Tiimon	

R. ül. P. — Kristuse ülestõusmine. Mark. 16, 1—8.

20 Pühap.	1 Ülestõus. P.	Wilu.
21 Esmasp.	2 Ülestõus. P.	
22 Teisip.	Rajus	Muutlikud
23 Restnäd.	Jüri pääv	
24 Neljasp.	Albert	ilmad.
25 Reede	Markuse p.	
26 Laupääv	Etsefiass	

1. P. p. ül. P. — Kinnipandud uksest. Joan. 20, 19—31.

27 Pühap.	Anastasius	 7, 56' e. l.
28 Esmasp.	Vitalis	
29 Teisip.	Reimund	Soead
30 Restnäd.	Grastus	

Isel selle kuu pv. tõuseb päike k. nelli 54 minutit, ja weereb alla k. seitse 9 minutit. — 11mal tõuseb päike k. neli 26 minutit, ja weereb alla k. seitse 34 minutit. — 21mal tõuseb päike k. kolm 59 minutit, ja weereb alla k. seitse 55 minutit.

1 Neljasp.	Wölbri p.w.	Saeab
2 Reede	Sigismund	wihma.
3 Laupääm	Heidmise p.w.	
2. P. p. ül. P. — Sea karjane. Joan. 10, 12—16.		
4 Pühap.	Wlorian	3 2, 44' e. l.
5 Esmasp.	Rotard	
6 Teisip.	Susanna	
7 Keisnäd.	Ulrika	
8 Neljasp.	Tanislauß	Puude
9 Reede	Nigula p.	pungad
10 Laupääm	Kordian	puhtewad.
3. P. p. ül. P. — Üürise aja pärast. Joan. 16, 16—23.		
11 Pühap.	Pankratsius	4 8, 18' e. l.
12 Esmasp.	Henriete	
13 Teisip.	Serwatsius	
14 Keisnäd.	Kristjan	
15 Neljasp.	Sohwi	Pilwes
16 Reede	Peregrinus	ilmad.
17 Laupääm	Anton	

4. P. p. ül. P. — Kristuse äraminemiseft. Joan. 16, 5—15.		
18 Pühap.	Cerit	5 4, 15' e. l.
19 Esmasp.	Willip	
20 Teisip.	Pil	
21 Keisnäd.	Pontufina	
22 Neljasp.	Miili	Parajad
23 Reede	Tesideerius	ilmad.
24 Laupääm	Ester	
5. P. p. ül. P. — Öigest palumiseft. Joan. 16, 23—30.		
25 Pühap.	Urban i p.	6 7, 30' e. l.
26 Esmasp.	Geduard	
27 Teisip.	Eudolw	
28 Keisnäd.	Willem	
29 Neljasp.	Taewa min. p. (Suur + pääm)	Tomingad
30 Reede	Wigand	tõusewad
31 Laupääm	Allide	õide.
Isel selle kuu p.w. tõuseb päike l. kolm 35 minutit, ja weereb alla l. kahes 19 minutit. — 11mal tõuseb päike l. kolm 13 minutit, ja weereb alla l. kahes 42 minutit. — 21mal tõuseb päike l. kaks 57 minutit, ja weereb alla l. ühes 1.		

Juuni-kuu. — 14 — Sel kuul on

6. P. p. ül. P. — Nõõmustajast waimust. Joan. 15, 26—16, 4.

1 Pühap.	Kotsalt	Sojad
2 Esmasp.	Martellus	
3 Teisip.	Emma	 11 31' p. l.
4 Keisnäd.	Darius	
5 Neljasp.	Bonifaatsius	
6 Reede	Artemius	
7 Laupäaw	Eukretsia	

Neli Püha. — Pühast Waimust. Joan. 14, 23—31.

8 Pühap.	1 Nelipühi p.	Ilusad
9 Esmasp.	2 Nelipühi p.	
	Pikkem pw.	
10 Teisip.	Hans	 3, 25' p. l.
11 Keisnäd.	Barnabas	
12 Neljasp.	Pasilides	
13 Reede	Tobias	
14 Laupäaw	Tetlow	

Kolmainu Jumala P. — Jeesus ja Nikodeemus. Joan. 3, 1-15.

15 Pühap.	Wiidi pw.
16 Esmasp.	Justina

30 päawa. — 15 — Jaani-kuu.

17 Teisip.	Nikander	 11, 36' e. l.
18 Keisnäd.	Hoomerus	
19 Neljasp.	Kerwaafius	Tuleb
20 Reede	Wlorentin	
21 Laupäaw	Rael	

1. P. p. 3. a. J. P. — Nikas mees ja Laatsarnis. Luuk. 16, 19—31.

22 Pühap.	Karoliina	Müristab.
23 Esmasp.	Pasilius	
24 Teisip.	Jaani päaw	 3, 0' p. l.
25 Keisnäd.	Webronia	
26 Neljasp.	Jeremias	
27 Reede	7 magaja p.	
28 Laupäaw	Josua	

2. P. p. 3. a. J. P. — Suurest õhtu söömaajast. Luuk. 14, 16—24.

29 Pühap.	Peetri Paw. p.
30 Esmasp.	Villa

Ijel selle kuu pw. tõuseb päike f. kaks 46 minutit, ja weereb alla f. üheksa 14 minutit. — 11mal tõuseb päike f. kaks 45 minutit, ja weereb alla f. üheksa 19 minutit. — 21mal tõuseb päike f. kaks 52 minutit, ja weereb alla f. üheksa 15 minutit.

1 Teisip.	Teobald	Tuulsed
2 Restnäd.	Heina M. pw.	
3 Neljasp.	Korneelius	7, 55' e. l.
4 Reede	Ulriik	ilmad.
5 Laupääv	Anselm	

3. P. p. 3 a. J. P. — Arakadunud lambast. Luuk. 15, 1—10.

6 Pühap.	Hektor	
7 Esmasp.	Temeetrius	Saeab
8 Teisip.	Kiilian	
9 Restnäd.	Kirillus	10, 41' p. l.
10 Neljasp.	7 wenda	
11 Reede	Cleonoora	wihma.
12 Laupääv	Hindrek	

4. P. p. 3 a. J. P. — Olge armulised. Luuk. 6, 36—42.

13 Pühap.	Mareta pw.	
14 Esmasp.	Ponawent	Selged
15 Teisip.	Apost. jäg.	ilmad.
16 Restnäd.	August	
17 Neljasp.	Aleksius	1, 20' e. l.

18 Reede	Rosina	Soe.
19 Laupääv	Widriika	

5. P. p. 3 a. J. P. — Rohke kalasaak. Luuk. 5, 1—11.

20 Pühap.	Elias	
21 Esmasp.	Taanial	Jahedad
22 Teisip.	Maarja Mad.	
23 Restnäd.	Oskar	ilmad.
24 Neljasp.	Kristiina	
25 Reede	Jaakobi pw.	5, 27' e. l.
26 Laupääv	Anu	

6. P. p. 3 a. J. P. — Wariseride õigusest. Matt. 5, 20—26.

27 Pühap.	Marta	
28 Esmasp.	Plaato	Kuivad
29 Teisip.	Olawi pw.	
30 Restnäd.	Abdon	pääwad.
31 Neljasp.	Kristiwrid	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike l. kolm 7 minutit, ja weereb alla l. üheksa 3 minutit. — 11mal tõuseb päike l. kolm 26 minutit, ja weereb alla l. kaheksa 45 minutit. — 21mal tõuseb päike l. kolm 48 minutit, ja weereb alla l. kaheksa 23 minutit.

1 Reede	Petri wang.	 2, 22' p. l.
2 Laupääv	Hanibal	
7. P. p. 3 a. J. P. — 4000 meest sündetasse. Mark. 8, 1—9.		
3 Pühap.	Gleasar	
4 Esmasp.	Tominius	Kuivad
5 Teisip.	Oswald	
6 Keisnäd.	Krist. äras.	ilmad.
7 Neljasp.	Aline	
8 Reede	Geerhard	 6, 58' e. l.
9 Laupääv	Romaanus	
8. P. p. 3 a. J. P. — Wale prohvetitest. Matt. 7, 15—23.		
10 Pühap.	Lauritse pw.	
11 Esmasp.	Herm	Wihma
12 Teisip.	Klaara	
13 Keisnäd.	Ellu	sadu.
14 Neljasp.	Eiseebius	
15 Reede	Rufi M. pw.	 5, 54' p. l.
16 Laupääv	Izaak	
9. P. p. 3 a. J. P. — Ülekõhtune majapidaja. Luuk. 16, 1—9.		
17 Pühap.	Wilibald	

18 Esmasp.	Leno	
19 Teisip.	Seebald	Tuulsed
20 Keisnäd.	Pärnard	
21 Neljasp.	Rut	ilmad.
22 Reede	Wilibert	
23 Laupääv	Sakeus	 6, 31' p. l.
10. P. p. 3 a. J. P. — Jeruusalema ärarikkusest. Luuk. 19, 41—48		
24 Pühap.	Pärtli pw.	
25 Esmasp.	Ludwig	Wihmased
26 Teisip.	Irenäus	
27 Keisnäd.	Gebhard	
28 Neljasp.	Augustiin	ilmad.
29 Reede	Joan. hut.	
30 Laupääv	Benjamin	 8, 4' p. l.
11. P. p. 3 a. J. P. — Wariserist ja tõlnerist. Luuk. 18, 9—14.		
31 Pühap.	Nebeka	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike l. neli 9 minutit, ja weereb alla l. seitse 59 minutit. — 11mal tõuseb päike l. neli 36 minutit, ja weereb alla l. seitse 27 minutit. — 21mal tõuseb päike l. neli 58 minutit, ja weereb alla l. uus 58 minutit.

1 Esmasp.	Ekidiu	
2 Teisip.	Eiisa	Udufed
3 Restnäd.	Reinard	
4 Neljasp.	Rai	ilmad.
5 Reede	Mooses	
6 Laupääm	Magnus	5, 8' p. l.

12. P. p. 3 a. J. P. — Kurdist ja keeletumast. Mark. 7, 31—37.

7 Pühap.	Reegina	
8 Esmasp.	Maarja sünd.	Saofed
9 Teisip.	Bruno	
10 Restnäd.	Eiina	
11 Neljasp.	Pööri pw.	ilmad.
12 Reede	Siirus	
13 Laupääm	Amaatü	

13. P. p. 3 a. J. P. — Preestrist ja Lewitist. Luk. 10, 23—37.

14 Pühap.	† üllendam.	12, 48' p. l.
15 Esmasp.	Nikodeemus	
16 Teisip.	Leontiina	Selge.
17 Restnäd.	Josepiina	

18 Neljasp.	Gottlob	
19 Reede	Werner	Tuulne.
20 Laupääm	Wasta	

14. P. p. 3 a. J. P. — Kümnest pidaltööbist. Luk. 17, 11—19.

21 Pühap.	Matteuse pw.	
22 Esmasp.	Moorits	6, 22' e. l.
23 Teisip.	Osea	
24 Restnäd.	Joan. saam.	Wilu
25 Neljasp.	Kleomas	
26 Reede	Joan. õpet.	wihm.
27 Laupääm	Adolw	

15. P. p. 3 a. J. P. — Mammonast. Matt. 6, 24—34.

28 Pühap.	Wentfel	
29 Esmasp.	Mihkli pw.	2, 14' e. l.
30 Teisip.	Hiroonimus	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike f. wiis 24 minutit, ja weereb alla f. kuus 27 minutit. — Ilmal tõuseb päike f. wiis 47 minutit, ja weereb alla f. wiis 56 minutit. — 21mal tõuseb päike f. kuus 11 minutit, ja weereb alla f. wiis 26 minutit.

1 Kestnäd.	Maarja k. p.	Heitlikud
2 Neljas p.	Woldemar	ilmad.
3 Reede	Jairus	
4 Laupääd	Brants	
16. P. p. 3 a. J. P. — Rainsi linna surinust. Luul. 7, 11—17.		
5 Pühap.	Edikuse p.	
6 Esmasp.	Euisa	6,5' e. l.
7 Teisp.	Mali	
8 Kestnäd.	Tomaasia	Jähedad
9 Neljas p.	Tioniius	ilmad.
10 Reede	Arwid, Mai	
11 Laupääd	Burfard	
17. P. p. 3 a. J. P. — Weeibitsit. Luul. 14, 1—11.		
12 Pühap.	Walwriid	Saeab
13 Esmasp.	Tereesia	
14 Teisp.	Kalikstus	8, 39' e. l.
15 Kestnäd.	Heddo	
16 Neljas p.	Kallus	räitfatast.
17 Reede	Leonhart	
18 Laupääd	Luukase p. w.	

19 Pühap.	Euteruse usu diendam. P.	Külmetab.
20 Esmasp.	Welitsian	
21 Teisp.	Ursal	5, 34' p. l.
22 Kestnäd.	Raasani M. p.	
23 Neljas p.	Sewerin	Eumesadu.
24 Reede	Saalome	
25 Laupääd	Krispin	
19. P. p. 3 a. J. P. — Alwatud inimesest. Matt. 9, 1—8.		
26 Pühap.	Amandus	Segased
27 Esmasp.	Kapitoolin	
28 Teisp.	Siimon Jud.	9, 59' e. l.
29 Kestnäd.	Engelhard	
30 Neljas p.	Nabfalon	ilmad.
31 Reede	Wolfgang	

Isel selle kuu p. w. tõuseb päike l. kuus 34 minutit, ja weereb alla l. neli 57 minutit. — 11mal tõuseb päike l. kuus 59 minutit, ja weereb alla l. neli 29 minutit. — 21mal tõuseb päike l. seitse 25 minutit, ja weereb alla l. neli 2 minutit.

Novembri f. — 24 — Sel kuul on

1 Laupääv	Pühade pw.	
20. P. p. 3 a. J. P.	Pulma riidest. Matt. 22, 1—14	
2 Pühap.	Hingede pw.	
3 Esmasp.	Gottlieb	Soed
4 Teisip.	Ot	 10, 18' p. l.
5 Kesknäd.	Plandiina	
6 Neljasp.	Käspär	külmetawad.
7 Reede	Paltasaar	
8 Laupääv	Klaudius	
21. P. p. 3 a. J. P.	Kuninga mehe pojast. Ioan. 4, 47—54.	
9 Pühap.	Joobst	
10 Esmasp.	Mart. Luther	
11 Teisip.	Mart. Piisk.	Muutlikud
12 Kesknäd.	Joonas	
13 Neljasp.	Arkaadius	 3, 45' e. l.
14 Reede	Priidik	ilmad.
15 Laupääv	Leopold	
22. P. p. 3 a. J. P.	Kawalast sulastest. Matt. 18, 23—35	
16 Pühap.	Otomar	

30 pööwa. — 25 — Talwekuu.

17 Esmasp.	Alwens	
18 Teisip.	Esa	Külmad
19 Kesknäd.	Piisbet	
20 Neljasp.	Amos	 4, 35' e. l.
21 Reede	Maaria ohw.	
22 Laupääv	Setfiilia	ilmad.
23. P. p. 3 a. J. P.	Kohu rahast. Matt. 22, 15—22.	
23 Pühap.	Surn. mäl. p.	
24 Esmasp.	Joofias	Eume-
25 Teisip.	Kadrina p.	
26 Kesknäd.	Konrad	 8, 18' p. l.
27 Neljasp.	Jetta	
28 Reede	Künter	ladu.
29 Laupääv	Gewert	
1. Kr. tulem. P.	Kristuse sülesõitmine. Matt. 21, 1—9.	
30 Pühap.	Andrese pw.	
Isel selle kuu pw. lõuseb päike f. seitse 52 minutit ja weereb alla f. kolm 37 minutit. — 11mal lõuseb päike f. kahesaja 18 minutit, ja weereb alla f. kolm 14 minutit. — 21mal lõuseb päike f. kahesaja 39 minutit, ja weereb alla f. kolm 1 minutit.		

1 Esmasp.	Arend	 5, 15' p. l. Külmad tuuled.
2 Teisp.	Kandidus	
3 Restnäd.	Taali	
4 Neljasp.	Barbo	
5 Reede	Sabina	
6 Laupääv	Rigula pw.	

2. Kr. tulem. P. — Wiimse pääwa tähtedest. Luf. 21, 25—36.

7 Pühap.	Antoonia	Paras
8 Esmasp.	Maarja saam.	
9 Teisp.	Joachim	
	Pühem pääv	kül.
10 Restnäd.	Judit	
11 Neljasp.	Elis	
12 Reede	Ottilia	 8, 36 p. l.
13 Laupääv	Luutsia	

3. Kr. tulem. P. — Joannes wangi tornis. Matt. 11, 2—10.

14 Pühap.	Nikaasius	Tuiskab.
15 Esmasp.	Joanna	
16 Teisp.	Albiina	
17 Restnäd.	Ignaatius	

18 Neljasp.	Kristow	 3, 35' p. l.
19 Reede	Lot	
20 Laupääv	Abraham	

4. Kr. tul. P. — Joanneje tunnistus. Joan. 1, 19—28.

21 Pühap.	Tooma pw.	Parajad
22 Esmasp.	Beata	
23 Teisp.	Dagobert	talwe ilmad.
24 Restnäd.	Adam ja Eewa	
25 Neljasp.	Idulu 1 Püha	 9, 48' e. l.
26 Reede	Idulu 2 Püha	
27 Laupääv	Joan. Ewang.	

P. p. Idulu-Püh. — Imeks panemiseft. Luf. 2, 33—40.

28 Pühap.	Süüta laste pw.	Lume
29 Esmasp.	Noa	
30 Teisp.	Taawet	sadu.
31 Restnäd.	Silvester	

Isel selle kuu pw. tõuseb päike k. kabeffa 53 minutit, ja weereb alla k. kaks 56 minutit. — 11mal tõuseb päike k. üheffa 1 minut, ja weereb alla k. kaks 58 minutit. — 21mal tõuseb päike k. üheffa 3 m. ja weereb alla k. kolm 7 m.

Postide mineminne ja tuleminne Rubermangu posti-kontoris Tallinnas.

Postid lähwad Peterburi ja Tartu: igap. mis kõi ramatut ja pakid wiitwad, kello 9 õhto; Paltiski iga päaw 10, 30 hom.; Riga üle Perno: Esmasp. ja Neljasp. 12 l. a., Riga: ilma rahata ramatut, Teisp. ja Reede 5 õhto; Plesko: üle Paide ja Paide: iga päaw 9 p. l.; Sapsalo ja Wirtso (Werder): Teisp., Reede ja Laup. 1; — Postid tulewad iga päaw Peterburist ja Tartust, mis kõi ramatut ja pakid toowad 8, 23 hom.; Paltiskist: iga päaw 8, 57 õhto; Riast üle Perno: iga päaw 9 õhto; Paidest tulewad Postid: Teisp., Neljasp., Reede ja Laup.; Sapsalust ja Wirtso Jaama: iga Reetn., Laup. ja Pühapäawal.

Kroonupühad,

mis ue kiriku seaduse järele ka Maakirikutes nenda kui Paastu jutluse pääwad tulewad pidada:

- 1) Käänla-kuu 19. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi walitsuse hakatuse pääw.
- 2) Käänla-kuu 26. p. Tsesarewitsi Suurwürsti Aleksander Aleksandrowitsi, Weneriigi aujärje päris pärija sünnimise pääw.
- 3) Jüri-kuu 17. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi sünnimise pääw.
- 4) Heina-kuu 22. p. Meie suure Keisri Proua Maria Aleksandrowna ning suure aujärje pärria Proua Maria Weodorowna nime pääw.
- 5) Heina-kuu 27. p. Meie suure Keisri Proua Maria Aleksandrowna sünnimise pääw.
- 6) Leituse-kuu 26. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi ja tema abikaasa kroonimise pääw.

- 7) Leituse-kuu 30. p. Meie suure Keisri Herra Aleksander Nikolajewitsi ja Tsesarewitsi Suurew. Aleksander Aleksandrowitsi, Wene-riigi aujärje päris pärija nime p.
- 8) Talwe-kuu 14. p. Tsesarewitsi Suurwürsti Proua Maria Weodorowna sünnimise pääw.

Keisri Herra Suugelts.

Aleksander II. Nikolajewits, kõige Wene-riigi walitseja ja Keiser, Pohla-maa Kuningas j. n. e., s. 17. Jüri-k. p. 1818. Maria Aleksandrowna, Keisri Proua, Sesseni Printsese, sünd. 27. Heina-kuu pääwal 1824.

Nende lapsed:

- 1) Aleksander Aleksandrowits, Tsesarewits, Suurwürst ja Wene-riigi aujärje päris pärija, s. 26. Käänla-k. p. 1845. Tema Proua Maria Weodorowna, Tani ma Printsese sünd. 14mal Talwe-kuu pääwal 1847.

Nende lapsed:

- 1) Nikolai Aleksandrowits, Suurw. sünd. 6. Pehhe-k. p. 1868.
 - 2) Georg Aleksandrowits, Suurw. sünd. 27. Jüri-k. p. 1871.
 - 3) Xenia Aleksandrowna, Suurwürsti Printsese, sünd. 25. Paastu-k. 1875.
 - 2) Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst, sündinud 10 Jüri-k. p. 1847, tema prona Maria Pawlowna, Mecklenburg-Swerini Printsese, sünd. 2. Pehhe-k. p. 1854.
- Nende lapsed:
- Küri Wladimirowits, Suurwürst, sündinud 30. Miski-k. 1876.
 - Boris Wladimirowits, Suurwürst, sündinud 12. Talwe-k. 1877.
 - 3) Aleksei Aleksandrowits, Suurwürst, sünd. 2. Meäri-k. p. 1850.

- 4) Maria Aleksandrowna, Suurwirsti Printsjes, sündinud 5. Wiina-kuu p. 1853, Englandi Printsi Alfreidi Edinburgi Herzogi proua, sünd. 25. Heina-l. p. 1844.
- 5) Sergei Aleksandrowits, Suurw., s. 29. Jüri-kuu p. 1857.
- 6) Paul Aleksandrowits, Suurw., s. 21. Miskli-kuu p. 1860.

Keisri herra wennad ja õed:

- 1) Konstantin Nikolajewits, Suurw., s. 9. Miskli-l. p. 1827.
- Tema Proua Aleksandra Josepowna, Saksen-Altenburgi Printsjes, sündinud 26. Jaani-kuu päawal 1830.

Nende lapsed, Suurwirstid:

Nikolai Konstantinowits, sünd. 2. Künla-kuu p. 1850.
Olga Konstantinowna, sünd. 22. Leikuse-l. p. 1851,
laulatati 15. Oktobri-kuu päawal 1867, Krefa-Nigi
Kuninga Georgiose prouaks.

Weera Konstantinowna, sünd. 4. Künla-kuu p. 1854.
Herzogi Wilhelmi Eugeni Württembergi proua, sünd.
8. Leikuse l. p. 1846.

Konstantin Konstantinowits, s. 10. Leikuse-kuu p. 1858.
Dmitri Konstantinowits, sünd. 1. Jaani-kuu p. 1860.

- 2) Nikolai Nikolajewits, Suurw., s. 27. Heina-kuu p. 1831.
- Tema Proua Aleksandra Petrowna, Holstein-Oldenburgi Printsjes, sündinud 21. Lehe-kuu päawal 1838.

Nende lapsed:

Nikolai Nikolajewits, Suurw., s. 6. Ealwe-kuu p. 1856.

Peter Nikolajewits, Suurwirst, s. 10. Nääri-l. p. 1864.

- 3) Mihail Nikolajewits, Suurw., s. 13. Wiina-kuu p. 1832.
- Tema Proua Olga Weodorowna, Baadeni Printsjes, sünd.
8. Miskli-kuu päawal 1839.

Nende lapsed:

Nikolai Mihailowits, Suurw., s. 14. Jüri-kuu p. 1859.

Anastasia Mihailowna, Suurwirsti Printsjes, sünd.
16. Heina-kuu päawal 1860.

Mihail Mihailowits, Suurw., s. 4. Wiina-kuu p. 1861.
Georg Mihailowits, Suurwirst, sünd. 11. Leikuse-
kuu päawal 1863.

Aleksander Mihailowits, Suurwirst, sünd. 1. Jüri-
kuu päawal 1866.

Sergei Mihailowits, Suurw. s. 25. Miskli-l. p. 1869.
Aleksi Mihailowits, Suurw., s. 16. Jõulu-l. 1875.

- 4) Suurwirsti Printsjes Olga Nikolajewna, sündinud
30. Leikuse-kuu päawal 1822, Württembergi kuninga
Karl Bridrit Aleksandri proua.

- 5) Katarina Mihailowna, sünd. 16. Leikuse-kuu päawal
1827, laulatati 4. Webruari-kuu päawal 1851, Mel-
lenburg-Streelitzi Hertfogi Georg August Ernst
Abolw Karel Ludwigi prouaks.

Wirstid ja Printsjesid Romanowski, Leichtenbergi Hertfogid
ja Hertfoginad:

Printsjes Maria Maksimilianowna, sünd. 4. Wiina-
kuu päawal 1841, laulatati 30. Jüni-kuu päawal 1863
Baadeni Printsi Ludwig Willem Augusti prouaks.

Wirst Nikolai Maksimilianowits, sünd. 23. Heina-
kuu päawal 1843.

Printsjes Egenia Maksimilianowna, sünd. 20. Paastu-
kuu päawal 1845, Oldenburgi Printsi Aleksandri
proua, sünd. 2. Lehe l. p. 1844.

Wirst Eugen Maksimilianowits, sünd. 27. Nääri-kuu
päawal 1847.

Wirst Georg Maksimilianowits, sünd. 17. Künla-
kuu päawal 1852.

Hobuse-, weikse- ja kauba-laadad.

I. Cesti-maa Rubermangus.

- Anias:** Jüri-kuu 20mal ja 21mal pääwal.
- Uwinorme mõisas, Lahusu külas:** kauba- lojuse- ja hooste-laad 5mal ja 6mal Wiina-kuu pääwal.
- Saabsalu-linnas:** 1) Neäri-kuu 10mal ja 11mal pääwal. 2) Mikhli-kuu 14mal ja 15mal pääwal.
- Selterma (Siiona) Mikhli-kuu** 19mal ja 20mal pääwal.
- Jõhwiis:** 1) 18. ja 19. Künla-kuu pääwal. 2) Mikhli-kuu 24mal ja 25mal pääwal.
- Jöelähtmes:** nädal pärast Mikhli-pääwa.
- Reblastes:** 1) 26mal Neäri-kuu p., lina-laad. 2) Mikhli-pääwal. 29 p., lina-laad. 3) 19mal Jõulu-k. p.
- Keila-kiriku juures:** 1) Esmaspäaw pärast 3mat püha paastus 2 p. 2) Mikhli-p. ja kaks pääwa se järele.
- Kimilo-kõrtfi juures:** Künla-kuu 26. ja 27. pääwal.
- Koloweres:** 1) Neäri-kuu 17mal pääwal. 2) Wiina-kuu 14mal pääwal. 2 p.
- Kulina:** 19. ja 20. Wiina-kuu.
- Pihula-linnas:** 1) Esmaspäawal enne Wastla-pääwa. 2) Mikhli-kuu 24mal pääwal.
- Märjama-kiriku juures:** 3mal Kristuse tulemise Pühal.
- Mikhli-kiriku juures:** 29mal Mikhli-kuu pääwal.
- Nissi:** 24mal ja 25mal Wiina-kuu pääwal.
- Orgital:** Neäri-kuu 7mal ja 8mal pääwal.
- Paide-linnas:** 1) Künla-kuu 6mal ja 7mal pääwal. 2) Rejapääw ja Neede pärast Illestoum. p. 3) Mikhli-kuu 10mal ja 11mal pääwal. 4) Talwe-kuu 10mal ja 11mal pääwal. 5) Jõulu-kuu 16mal ja 17mal pääwal.
- Paldiski-linnas:** 1) 2sel ja 3mal Künla-kuu pääwal. 2) Mikhli-kuu 21mal ja 22mal pääwal.
- Rakwere-linnas:** 1) Neäri-kuu 27mal ja 28mal pääwal. 2) Jaani-kuu 16mal ja 17mal p. 3) Mikhli-pääwal.

- Naplas:** 1) esimesel esmaspäawal paastu kuus. 2) esimesel reedel pärast Mikhli-pääwa.
- Tallinnas:** 1) Jaani-kuu 27mast pääwal, 1 nädalas. 2) Mikhli-kuu 26mal, 27mal ja 28mal pääwal.
- Ue-mõisas, Eduna-Sarjumaal, Koseliskonnas, Kuivajõe-kõrtfi juures,** hakkab kolmandamal Teispääwal Mikhli-k.
- Wigalas, Päänemaal, 15. ja 16. Talwe-kuu** pääwal.
- Witna kõrtfi jures, Palmi mõisas:** 1) kauba- ja räime-laad 20mast kuni 23mal Jaani-kuu pääwal. 2) kauba-, lojuse- ja hooste-laad üks nädal enne Mikhli-pääwa, 3 päwa. 3) kauba-, lojuse- ja hooste-laad Reftuadal, Rejapääwal ja Neede pärast Pihawõte.

Igal aastal 26. Jaani-kuu pääwal, on Tallinnas Doompeal enne lõunat hobuste näitus. Pärast lõunat saab Aadrintalis hooste rammo katshitud, ja hooste peremehed, kelle hobused on katmise juures illusamad ja tugemamad näitnud, saawad kroonu poolest aupalka. Aga tunnistuse sedel peab iga mehel mõisa poolest kaasas olemas, et need hobused on wistist Cestima rubermangu talorahwa juures kasutatud.

Rubermangu kohtu kasi järele ei ole luba, ei lau-pääwal ega pühapäawal laata pidada, waid, kui nenda juhtub, peab seda teise nädala esimesel argi-pääwal peetama.

II. Pihwlandi-maa Rubermangus.

- Abja-mõisas:** Mikhli-kuu 2sel ja 3mal pääwal.
- Abfeli-mõisas:** 1) 9mal Reikuse-k. p. 2) 9mal Mikhli-kuu pääwal.
- Antso-mõisas:** Mikhli-kuu 14mal pääwal.
- Andro-mõisas:** 1) Neede enne Wastla-pääwa. 2) 18mal ja 19mal Mikhli-kuu pääwal.
- Helme-mõisas:** 15mal Reikuse-kuu pääwal.
- Karksi-mõisas:** 2sel Helme-kuu pääwal.

Kastna-mõisas: 8mal Mõhli-kuu pääwal.
Kao-mõisas: 10mal Mõhli-kuu pääwal.
Kilingi-mõisas: 29mal Leikuse-kuu 2 pääwal.
Kirepeäl: 17mal Mõhli-kuu pääwal.
Koorte-mõisas: 15mal Mõhli-kuu pääwal.
Kose-mõisas: 24mal Leikuse-kuu pääwal.
Kuresaare-linnas: 1) 12mal Künla-kuu p. hakkab suur saksa laat; peetakse 10 pääwa. 2) 15mal Mõhli-kuu p. hobbuse- ja weisse laat, 3 p. 3) 1sel Wiina-kuu p.
Lemsali-linnas: 1) 27mal Künla-kuu pääwal, linna-laot. 2) 10mal Leikuse-kuu p. 3) 9mal Wiina-kuu p., linna-laot.
Lustiwere-m.: 15mal Wiina-kuu pääwal.
Lutsnik-m., Rõuge kihelkonnas, 6mal Wiina-kuu p.
Moiselaste-m.: 10mal Leikuse-kuu pääwal.
Mõnniste-m.: 10mal Mõhli-kuu pääwal.
Muistwees: Mardi-pääwal, 10mal Talwe-kuu pääwal.
Nidri-m.: 10mal Mõhli-kuu pääwal.
Orik-m. Kõrfti juures: 15mal Wiina-kuu pääwal.
Pakkula-m.: 10mal Mõhli-kuu pääwal.
Pernu-linnas: 1) 20mal Nääri-kuu p., hobbuste laat, 3 p. 2) 1sel Heina-kuu p., 2 p. 3) 20mal Heina-kuu p. saksa laat; peetakse 3 nädalat. 4) Weisse- ja hobbuse laat, Esmasp. ja Teisip. enne Mõhli-p. Wies laat peetakse Esmasp. ja Teisip. pär. 3mat Krist. tullemise P.
Põltsamaal: 17mal Mõhli-kuu pääwal.
Põlwe-kirriku juures: 8mal Mõhli-kuu pääwal.
Põdraverre-m.: 1) 13mal Mõhli-kuu p. 2) 5mal Talwe-kuu pääwal.
Purtniku-m.: 9mal Mõhli-kuu pääwal.
Pühajärwe-m., Otepä kihelkonnas, **Muustagu-laot,** 4mal Wiina-kuu pääwal.
Rappinas: 1) 9mal Lehe-kuu p. 2) 4mal ja 5mal Mõhli-k. pääw. 3) 5mal Wiina-k. p. 4) 5mal Jõulu-k. p.

Ria-linnas: 1) 7mal Nääri-kuu p. 2) 20mal Künla-kuu p., 8 pääwa. 3) 20mal Jaani-k., 3 näd. 4) 20mal Heina-k. pääw., willa-laot. 5) 20mal Leikuse-k. p., 3 p.
Rõss-m.: 24mal Leikuse-kuu pääwal.
Rõuge-m.: 8mal Mõhli-kuu pääwal, 8 pääwa.
Sallatfi-m.: 15mal Mõhli-kuu pääwal.
Senno-m.: 21mal Mõhli-kuu pääwal.
Sindi-m.: 4mal Mõhli-kuu pääwal.
Taakeperi-m.: Helme kihelkonnas, 6. Mõhli-kuu p.
Taali-m.: Pernu-linna juures, 9mal Wiina-kuu p.
Tartu-linnas: 1) Suur saksa laat, hakkab pääw pärast 3 Kuninga pääwa, peetakse 3 nädalat. 2) 4. Künla-kuu pääwal, linna-laot. 3) Peetri-laot, 29mal Jaani-kuu pääwal. 4) 8mal Mõhli-kuu p. 5) 29mal Mõhli-kuu p., Mõhli-laot. 6) 1sel Talwe-kuu p., linna-laot.
Tarwaste-m.: 1) 29mal Jaani-kuu pääwal, Peetri-laot. 2) 6mal Wiina-kuu pääwal.
Ue-mõisas, Willandimaal, 27mal Leikuse-kuu pääwal.
Walga-linnas: 1) Saksa laat hakkab 2sel Künla-kuu p., peetakse 8 p. 2) 26mal Jaani-kuu p. 3) 10mal Leikuse-kuu pääwal. 4) 29mal Mõhli-kuu p., Mõhli-laot. 5) 20mal Talwe-kuu p., linna-laot. 6) 27mal Jõulu-kuu pääwal suur saksa-laot, peetakse 8 pääwa.
Wana-Antem., Kraawi-Kõrfti juures: 10. Mõhli-kuu p.
Wastse-linnas: Mõhli-pääwal, Raawanurme-laot.
Waste-m.: Willandi maal. 1) 24mal Leikuse-kuu p. 2) 2sel Wiina-kuu pääwal.
Wendra-m.: 20mal ja 21mal Mõhli-kuu pääwal.
Weski-m.: 15mal Wiina-kuu pääwal.
Wilandi-linnas: 1) 25mal Nääri-kuu p., 3 p. 2) Saksa laat 2sel Künla-kuu pääwal. 3) 15mal Künla-kuu p., linna-laot. 4) 8mal pääwal pärast Suurt Neljaspääwa. 5) 22mal Jaani-kuu p., Jaani-laot. 6) 24mal Mõhli-kuu p., Mõhli-laot. 7) 25. Talwe-kuu p., linna-laot

Bolmeri-linnas: 1) 25mal Neäri-kuu p., linna-laot, 6 p.
2) 25mal Geina-kuu pääwal. 3) 21sel Mikhli-kuu p.
4) 25mal Talwe-kuu, linna-laot.

Bolweti-m.: 16mal Talwe-kuu, linna-laot.

Bõnnu-linnas: 1) 15mal Kõõnla-kuu pääwal, linna-laot.
2) 11mal Jaani-kuu pääwal. 3) 16mal Wiina-kuu p.
4) 10mal Jõulu-kuu p., linna-laot.

Bõõhsus, Nõpina kihelkonnas: 1) 9mal Lehe-kuu pääwal, Nigula-laot. 2) 10mal Jõulu-kuu pääwal.

Bõru-linnas: 1) 9mal Neäri-kuu pääwal, linna-laot.
2) 2sel Kõõnla-kuu p. 3) 22sel Kõõnla-kuu p. suur
sassa laot, 8 pääwa. 4) 10mal Jüri-kuu p., weikse-laot.
5) 24mal Jaani-k. p. weikse-laot. 6) 10mal Peik-k. p.
7) 24mal Mikhli-k. p., Mikhli-laot. 8) 9mal Wiina-k. p.
linna-laot. 8) 10mal Talwe-kuu pääwal, weikse-laot.

Narwa-linn peab lina, weikse ja hobuse-laota 6maast kunni
10ma Kõõnla-kuu pääwani — ja 20maast kunni 23mal
Mikhli-kuu pääwani.

Cesti rahwas ja tema suguarud.

Kirija pannud H. Kiwi.

Krmsad lugejad! See rahwas ja tema sugu-
arud, kellest ma täna paari sõna paisata tahan,
on ju osalt kõikidele tuttawad ning osalt ka mitte. —
Nii kui igatiis teab, on ju Aasia kõikide rahwaste
pessa-paik ehk äiju, kus sees neid 3umal ise kus-
sutas; seepärast peame ka nimetud rahwaste esi-
olekut sealt otsima, mis ka kaunis ferge lätte saada
on; sest juba Kooli-Bütse leiab geograafia raa-

matust ühe hea trohikonna nimasid, mis Soome
ja Cesti rahwas seeliste maadele, mägedele, jõge-
dele, meredele ja järvedele igameheks päranduseks
pannud on. Olgu näituseks näituse: Minusinski
oli muista nagu myugi Rooma linn, karest Soome
sugu würstist ehitud ning sai nime: Minu-suu
ehk Minu-osa; sest kumgi neist tahtis linna pere-
mees olla, seepärast läksiwad nad siis seal kallas
nägelema ja kunnaks nad weel „Minu-osa“ kallas
kaaklesiwad, tuli tugew Tshingiskaani ja teised
Aasia maa kangelased ja kihutasiwad nad sealt
pellgu; kõige wiimaks krasas kaesakate peamees
Jermak oma ratsa rüütlitega senna ja heitis järele
jäänud rahhwa rüüslmed kogu nende linnadega
Wene walikuse alla ning pani linnale „Minu-osa“
nime asemele „Minu-sinist.“ Ka Altai mägi on
Soome suguarude käest oma nime saanud, ning
nimelt: kui Hiinlased oma taewaliku riigi ümber
suurt müüri ehk aeda teinud, kus kallas ka Soome
sugu-arud tubliste tööd teinud ning neile palju
kullda selle ette palgaks paisatud, siis hakkanud
nad oma suurt mäge, seepärast, et ta all põhja
pool seest suurest hiiglaste adest olnud, Altai ehk
Alt-aea mäeks nimetama. Säherdusi asju ja
kohhte wõiks mitu tükki weel nimetada ja praegu
weel Aσίας olewa Soome sugu-arude suust kuulda
saada; aga olgu seest tänasaks.

Ülemaal nimetud Aasia maa paikade järele nimetatakse ka siis neid suguarusid suureks Altai-ehk Tuurani rahhwa koguks. — Neil olid wahal aal kawa enne Kristust omad mäeasewandused Altai- ja Uurali mägede sees ning nende Aasia lagen- diffus olewa kalmu kiingastest „чудскія могилы“ ning kantside waremetest wõib arwata, et nad omas kultuur olekus kaunis kõrge järje peal olivad ning neid nimetate Tshuudi (s. o. i me) rahhwaks. Ka olivad n'ad osawad põllumehed ja loomade kas- watajad. — Arwata on, et Uurali jõe Vääne poolles kalldas olew Tshuudi rahhwa kogu kunni Kaspia mereni ulatas ja ka Kreeka rahhwaga ennaft tutwustas; sest Kreeklaste kuulus histooria ehk aja-luo kirjutaja Herodoot, kes 444 e. Krist. elas, näib neid tundma ja nimetab neid musta- kuue meesteks, ehk „melanheeniks“, mis ka täna pääwani Gestilastele kõige tähtsamaks ise omadu- seks on jäänud. —

Rahwaste rändamise ajal ja ka osast selle läbi sai Euroopas olew suur Tshuudi rahwas kahhte kilda lõhutud, need on: Ida poolne, ehk Uurali- Wolga- ja Vääne poolne, ehk Baltimaade rahhwa kogu. — Siiski uuemad rahwaste ja keelte uuri- jad jägawad neid järeltulewal kombel:

1) Ungari selts; seks arwatakse Dobi jõe Ost- jaagid, Woluugid (Pärmi-, Tobolsti ja Tombski

kubermangudes) ning Madshaarid Ungari maal (7 milj. hingge.)

2) Bulgaaria ehk Wolga selts; seks arwatakse a) Tsheremisid (Kaasani, Kostromaa, Nishni-Nowgorodi, Orenburgi, ja Wiätka kuberman- gudes) umbes 200,000 hingge; b) Mordwiinid (kahes jaus, s. o. Ersä ehk Ersja rahwas ning Mofsha rahwas), Astrahaani, Kaasani, Nishni-Nowgroodi, Orenburgi, Pensa, Samaara ja Sa- raatowi kubermangudes ning ka osast Taurias elamas, — umbes 500,000 hingge.

3) Biarmiade ehk Pärmi seltskond; senna ar- watakse Sirjaanid, Arhangli ja Wologda kuber- mangus, 71,000 hingge, Biarmi rahwas, Pärmi ja Wiätka kubermangudes, 53,000 hingge ning Wotjäägid, Kaasani ja Wjätka kubermangudes, ligi 200,000 hingge suur;

4) Baltimere äärne selts. See selts on omas rahhwauses, uskus ja muudes kommetes kõige puhtam, suurem, ning targem Wene-maal olewa Soome suguarundest ning nende kilda langewad 1) Soomlased (umbes 1½ milj. hingge); 2) Gesti- lased (ligi 800,000 hinge); 3) Liivi rahwas Kuura ja Liivi maal (Kuurlased — Ahrens) pal- jast 2072 hingge weel järel ja needki lähewad iga pääwaga ikka enam ja enam Vätlaseks. 4) Wod- did ehk Waatjalaised, wõi laiemalt: õiguse pärast

Tshundid, kelle päha ka Wenelased Tsestlasi „Ухонецъ“ sõimavad (n'ad elavad Novgorodi ja Olonetsi kubermangudes, ja on ligi 25,000 hinge suur rahwa kogu); 5) Soomlaste ligisugulased Ingri eht Ishoori rahwas, Peeterburi kubermangus (18,000 hinge suur ja siis viimaks 6) Vaplaste eht Sambalatshakid (Nora-, Rootsi-, Soome-Põhja-Wenemaal (paljast 6000 hinge suur rahhwute.

Sellega on nüüd armsad lugejad ühe suure hulga nimesid, numbrid ja paikasi, ilma Alasias oleva Soome suguarude nimetamata, kuulnud, ja niisugused asjad on igawad pealt kuulda; see-pärast jätan siis särke asjad edespidi nimetamata ning ei lausu ka neist suguarudest, keda kuulnud Wene würist Wladimir Monomah, Suus-taki maafonnas, Rostowi linna paigus ja mujal Slaawlastega segas ja neid seega täitsa Wene-laiseks tegi, täna mitte sõna. Siiski nii palju olgu ööldud: Kogu Wenemaa kangelased eht wägi-mehed, nii kui: Ilja Murumets ja Kosma Minija ning muud teised, kannawad Soome keele tähendusi. See on ka tunnistuseks, et nende suguarudele kaunis suured waimu annid Jumalast antud on, mis läbi n'ad ka teiste rahwaste kangelasets on saanud. Nüüd aga lubage, et ma illemal nimetud tähtsamatest suguarudest lühidelt räägin:

Kõige pealt peaksin Ungria rahhwa, Östtreihhi keiserruigist käpile wõtma, sest see on kõige suurem suguaru, kogu neist seitsmest ja ka ühes kuulus ja rikas rahwas. Siiski niipalju paistan, et mina neid mitte Wägiaarideks eht Madshaarideks, waid Wägiaärelisteks nimetaksin, (s. o. rahwas kes mää ääres elastwad). Nad elastwad Uurali mää ääres ja Arnulhw Kärnteni maalt, kutsus n'ad 9 mal aasta-aeal sealt enesele appi, sest Morolased ja Määria maa Slaawlaste tegiwad sel aeal Saklastele eht Germaantlastele liiga, ning siis jäiwad n'ad ka Ungari maale elama.

Teine tähtis Soome selts on Soomlaste, eht Soomolaiset, neist tahan pikemalt rääkida: Nende riigid, ja nimelt: Pärmien, Udorien ning Jugo-rien ulatastiwad 14. aasta-aeal siia ning langesiwad Wenelaste walitsuse alla. Selle järele sai Soome maa Rootsi walitsuse alla ja nende käest jälle 1808 Weneviigi kullige liidetud. Soomlaste on üks tugew ja kestmise kasmuga rahwas, neil on nurgelist wõitu eht loperkune pea-luu ja lõua-kondid on wäljapoole kaunis lompis; nende wõeraste wastuwõtmine, kärmus, tõsine meel, kindel Ewangeeli-Lutheruse usk ning nende rahhwaus on Eesti-Põltimehest, Saklast ja muudest reisi-jatest kuni taacemani liidetud.

Soome = keel. Ta on Ungria keelega sugulane ning üks tütrele suurest Altai keelest; ta häälega tähtede kogu on suurem, kui Saksakeele häälega tähtede kogu, ja kõlab palju mahedamini, kui Venekael, ka oma rikka muutmise käänudega käib ta mõlemist üle, sest ta peasõna muutmises leiame 15 muudet, mis läbi kõik koha ja aea-olekud osavaste ja peeneste võib wälja ütelda; aeaõna muutes leiame 5 põhjus = olekut ehk infinitivi ja üle selle üks suur kogu iseäralikuid aea- ja wiisi munteid, millede läbi kõik iseäralikud aeaõna muuted peeneste ja täisi targu anda võib, mis teistes keeltes mitte ei ole. Ülemad keele-murded on: sõna-keelemurre, Helsingi ja Abo linna ümberkaudu (kennest ka Soomlaste kirjakeel on sünnitud) ning Kareelia, keelemurre, ja siis wiimaks Taa-wasteuse keelemurre, Vääne Soomemaal. Soomlaste kirjanduse wara on nii kaugelt kui seda luuletuseks nimetada võib, rahwalik, siiski wiimaste 30 aasta sees on ta ka suure kooli õpeteleks tõusnud.

Nende suure kogu rahhwa laulude seest on ka mõni paganate sarnane komme leida, ning iseäranes nõidusest. Ka on sell laulurikka rahhwal oma hea kogu kosja ja muid laule. Kõige tähtsam ja suurem laulu kogu on aauksast ja kuulsast Dr. Lönnrotist kogutud, kokkufaatud ja jilitud,

ning kannab nime „Kalewala.“ Ka on neil palju wana rahhwa sõnu ja mõistatusi ning rahhwa lauludes palju nallja ja imelikuid sõna sõrduisi; riim ehk kõne kõlks puudub lauludel, aga alliteration ehk tähtede heli, täidab selle puuduse täitsa ära. Laulud on änamiste kõik Trohhäuse mõedul luuletud mis nõnda laiwad: (Siehe „Gesti kirjameeste seltsi“ Jahrbuch 1878 pag. 85) (— — — | — — —). Kõige loomulikum on 4 jalgne trohhäus, mis nõnda käib:

- 1) Kana kauni kalda katnud
Laiad lume lademed;
Kana lahkeid laineid matnud
Seiswad jääde sademed.
Sagest sulatasid matte
Astsid hangge ajasse.
- 2) Aga kahelordse latte
Said sa tubli turjale;
Talw su priiust pigistanud
Oh kuis see sull wastu werd.
Asjata sa higistanud?
Asjata sa otfid merd?

Nende „issa meie“ hakkab nõnda: „isä meidän“ (parem: meidän isämme) jola olet taiwaisa, pyhitetty olkoon sinun nimesi j. n. edasi. Soome-maa kuulsamad laulikud on: Oksanen, Kiljander,

Riivi, Suomro ja Samotata ja teised. Müüd oleks Soome maast, ja rahhwa koolidest, põllu-
haritusest, loomade kasvatamisest, ning talu-
aemistest palju rääkida, aga seks puudub aeg;
müüd kui niipalju olgu öeldud: Meie armalise
leisti, Aleksandri II. walitsuse al on Soome
rahhwaus eluse ärganud, ning ei seisa enam Rootsi-
laste pööbla all. Wehe wägi on Soomlastest
palju häid õhvitserisi saanud.

Wiimaks olgu siis Soomlaste wanadest Eba-
Jumaladest ja usust: Soomlaste wana pagana
usk oli looduse sisse ystumine se on: (Natur-
religion) oma taewast Jumalat nimetasiwad nad
„Jumala“ mis ta pärast ristiusu aja seks jäi
ja nüüd taewast ehk elawat Jumalat tähendab:
kunnaks sest ajast saadit, kus Uku taewa lautuse
oma walitsuse alla sai ja pilwede pidajaks „Pil-
wien pitäjä“ ehk kuuwade pillwede walitsejaks sai
ja „Hattarojan hallitsia“ nimetati; tema hoolets
olid ka tuul ja ilm, wihhm, lumi ja rahe ning
müristamine oli ka tema kose komin, kui ta oma
wibu-püüfiga se on: wilertaarega oma kuldseid
noola, need on: wälgufireid taewast maha lastis,
miks ka siis Soomlased wilertare „Ukan taariks“
nimetawad. Uksul oli ka oma armuke, kelle nimi „Uksa“
ehk Ummä oli; lapsi ei näi neil mitte olnud olema,
lunnaks Kreeklaste Jumalatel ka kari lapsi oli.

Uku kõrwas olid ka teised Jumalad, nagu öö
Jumal „Kuu“, päewa Jumal „päiwa“, ja üle-
üldse taewa lautuse Jumal „tähti“ ja Põhja naela
Jumal „Otawa“. Päewa armasiwad n'ad täitsa
tulekera olema, seepärast armasiwad n'ad tule Ju-
malat „Panu“ päewa poeaks. Need neli Juma-
lat olid tähtsad; sest neil oli neli tütar, need
olid: Päiwätär, Kuutar, Otawar ja Tähetär kes
kangast kududes ja sukka suisates ning paelu pai-
sates, kui kõige kenamad neitsid oma aega wiitsid.
Ka saiwad päike, kuu ja tähed häda ajal appi
hüitud. Koit ja Amarik oliwad ka Jumalate
kirjas. — „Lounutarret“ oliwad 3 kenna neitsit,
keda Uku loonud oli; sest temal oli niisuur wägi,
et kui ta aga oma põlweid korra kättega deerus,
siis jooksiwad sealt piim, mesi ja raud maa peale
maha. — Arwata on, et üks neist neitsidest
„Ilmarine“ ehk „Ilmatara“ oli. Udu ja õhu
Jumal oli „Uutar“ ehk „Terhenetäär. Tuulede
Jumal oli „tuulentitar“, ning lõuna tuule Jumal
oli „Etelätär“, keda ka koduseks taitsjaks appi
hüiti, Merele ja wee Jumal oli „Ahto“; ta oli
wana mehe moodi, aga roheline rohu karrwa par-
raga ning walge wahu sarnaste riietega; ta rik-
kus oli armetu suur, nõnna et seda kellegi mõet
mõetma ei mõenud ega kellegi arud arwata awa-
nud, ning mis ta korra oma küüsi kistuse, ei seda

enam kellegi käsi tema käest ei kaabanud. Mere-
elajate walitsemises oli temale ta abikaasa Wellamo
abiks ning neid nimetati teiste wee-jumalatega
ühes „Ween wäffi“. Neid arwati heldeks ja heaks
ning hüiti kalapiiril ja mere teel appi. —

Põldude ja aedade, põllu-wilja, aea-wilja kaitseja
ja kasmataja oli „Pellermoinen“ keda ka Samp-
saks nimetati. Üleüldse maa jumalate ülem ja
maailma kaitseja oli „Maan emo.“ — Metsa ju-
malate kogu oli määratu suur ning nende päämees
oli wägew „Tapio“ ehk „Kuikkana“ (puttkael) wõi
„Hippa“ (s. o. wirt, kõrme); ta oli wana elatand
mehe sarnane, pikk pruun pard, suur kõrge, kuuse
ja männi okastest punutud kübar pääs, ning ilus
samaldest kuentut kasukas seljas, ning elas oma
abikaasat kallistades „Metsolaas“ ehk „Hontelas“.
Seal oliwad ka ta abikaasa „Mielikki“ kaasa annid
se on: Mee (ehk honingi) järwed ja pudru parwed.

„Tapiol“ oli kaunis kari lapsi, hea salt sulasid
ja mitu tuhat tüdrukut ning neid nimetas rahwas
„Tapiorkansa“ ehk „Tapiorahwas.“ Ka olid ja
siginesid kõik koduloomad üksiinda „Tapio“ warju
ja kaitsemise all. Üle selle saiwad ka mõned puud,
hiletukad, jõed ja mäed pühaks peetud. Kõige kur-
jemaks, tugewamaks ja hirmsamaks sai „Hiisi“
peetud ja niisama palju tähendas, nagu meile meie
wana „Jaak“ ehk „Sarwiline“ tähendab; senne

nimel sai wannutud; aga pärast poole sai „Piru“
ehk „Perkele“ (Peedo=Slawlastest päritud) nimi
pruugitavamaks. Armastuse Jumal oli „Sakka-
miele“; siiski enne seda oli ka Lempi armastuse
idendaja ning üle nende weel üks kaunis kari
Üle-Jumalaid. Kõik Soome-sugust rahhwad usku-
siwad juba enne risti-usu üleswõtmist, et surnud
üksford ülestõusewad; ka wiiswad wanad Soome
rahhwad oma surnutele ohwrid ja suured pühad
saiwad neile peetud. Surnute hinged arwati ühe
ehk teise Jumala hoole all olema ning saiwad siis
ja niisuguste (kodukäijate) nimel nimetud, nii kui:
„Manalaihet“, „Männingäiset“, „Kööpelit“, „Kei-
kuiset“ ja „Peijot“; neid arwati mitme tähtsa
asja pärast siin ja seal maa peal elama ja ini-
mestele kurrja tegema; nende alaline elustamise
paik oli maa al (haudedes).

Iseäralikude nõupidamiste pärast kogunud n'ad
endid wahest ühte iseäralikku paika, mida „Tou-
nela“ ehk „Manala“ (Maa alla) nimetas. Selle
paiga walitseja oli „Touni“; tal olla rahhwa ar-
wamise järele aga 3 sõrme ning suur heina
kessi sarnane nunn-müts pääs olnud; ta abikaasa
„Tounen akka“ ehk „Tounetan emänta“ olla üks
fortsus kullmudega eideks olnud, kes oma wõeraid
sufide ja kondadega toitnud olla. — Neil olnud ka
hea trobikond lapsi, keda kõiki „Kelman“ neidudeks

hüütud. Üks neist „Ripu tyttä“ (sibeduse, haiguse tüttar) oma abikaasaga „Rimutaari“ ehk „Wamma-taariga“ olla haiguste sünnitaja olnud. Et küll Manala (Maa alune) kangeSte kardetud oli, siiski olla mõned wägimehed nagu Wäinemuinen ja teised senna jultgenud minna ning tulnud õnnelikult sealt tagasi. Nii kui kõik Altai suguarud, nõnda lahutawad ka Soomlased omi üle-jumalaid kodukäijadest ehk waimudest ise kilda. Nende kangelased olid jumaliku auu sees.

Uja-rattal ärarännanud hea põli ja tunnus kuldne aeg, kus õige Jumala kartus, kasiuus ning puhtus rahhwa õigeks ehtes oli, ning ilmsik rikkus rääkimata rohkestes sigenes, ka haigused ja mund hädad tundmata asjad olid ning tugewus ja tarkus täieste õitsesiwad, on Soome rahhwa ennemuist-sedes juttudes ja laulusdes imekspanemise wäärt kurtmisega nimetud ja n'ad näiwad siidamest seda aega taga igatsenud olema.

Nüüd II. Eestlastest. Eestimaa (se on eimeste-maa) ehk Estonia (Ida ehk Idalaste maa), wõi koguni Wirumaa ehk parem Wiiru-maa ning ka Eestlastest enestest „Meie maa“ nimetud; ta on kõige põhja poolsem kubermangu Baltimaa kubermangudest ning on 356 penikoormat suur ja 322,668 inimesega. Maa pind on Läänest Ida poole libamisi lampis ja laenete farnane maa-

selg on nõnda armata 65 kuni 130 meetert mere pinnast kõrge, mis aga siiski Ida poole wastu Narwa jõge jälle madalamaks läheb. Iduna poole wastu Riia-maad, läheb ta pikka libamini, kunnaks ta Soome lahe poole järsu pae rüntaga lõpetab, nagu seda Ülemiste ja Lasna mägi meile kõige paremini näitawad. Eestimaa kõige kõrge-mad määd on: Ebawere mägi 480 jalga kõrge, Kellawere mägi 514 jalga kõrge ja Emo-mägi 544 jalga kõrge. Lääne pool Eestimaa sõrwas on suured sood ja rabad ning suurem osa on metsa al.

Tähtsamad maa ninad on: Pärispää, Jumida, Surupi ja Pint; suuremad lahed: Boponi, Kolga, Tallina, Nõwa ja Matsalu lahe. Koblakamad saared on: Prangli, Bulhwi, Naisaar, Wormsi ja Hiomaa. Jões on meie maal küll wejwestide tarrwis väga omased, ning nende kallastel kaswab kena mets, kelle keskel kaunis ilusad aasad haljendawad; aga laewa sõidu tarrwis ep ole neist mitte üksigi omane, muud kui Narwa jõgi osast; suuremad jõed on: Narwa, Püha, Runda, Seli, Doobu, Jagala, Birita, Wäana, Keila, Wihterpalu ja Kasari jõgi. Meie maa on enamiste waene; sest filuurija pae lihtide peal on aga mõnes kohas paljast ühe tolli osa huumuse segast mulda; seepärast on siis Eestimaa talu poea elu: üks iga pääw waesuse pärast surmaga wõitlemine; siiski

seba peab siin weel Gesticlaste kiituseks nimetama, et kogu maailma rahvastest ühinda Gesticlane nii-
juguiste omadustega loodud on, et ta kõige ras-
kuste peale vaatamata siin kaunis iluete elab,
kunnaks üks teine rahvas siin nallga sureks.
Üleüldse seepärast on võimalik Gesticlastel siin elada,
esiteks, et ta vähesega läbi aeab ja teisest, et ta
tubli põllumees on.

Gesticmaa kliima on väga heitslik. Kogu aasta
läbistat temperatuur ehk soojuse olek on paljast
3 kraadi; suwe soojuse läbistat olek on 12 kraadi,
talwe külma läbistat olek on 4 kraadi Reaumeur.
Lume ja vihma päiwi on aastas umbes 130 p.

Gesticmaa metsades kasvavad enamiste oksa-
puud; siiski on hea kogu leht-puid ka saadaval.
Meie maa tähtsamad metselajad on: Wändra
metsas elab päts; igal pool, kus raiutakse ront,
hulub hunt; kus mets nii on, nagu oleks taewas
pillwes, seal luurab kawal ilwes; padrikus ja
wõsjudiku ääres on rebane ja kartlik jännes ning
puude otsas istub teder ja hiie laanes silib wäle
põder j. n. t.

Koduloomadest on: hobune, weis, lammas, kits
ja siga kõige tähtsamad. Randade rahvas püüa-
wad palju kala ja hülgid. (Iseärane siis, kui
sumal merd õnnistab.) Põllu-saagist on tähtsa-
mad produktid: rukid, nisud, odrad, kaerad, kar-

dulid, kanepid, linad ning üle selle ka hea kogu
aea-willja. Üleüldse armatakse, et meie maa sees
umbes 16 miljoni rubla eest kaupa iga aasta
edasi-tagasi liigub.

Rahwas on Gesticlastel ja räägiwad Gestickeelt;
n'ad on waitfed ja ka iseärane kannatlik rahwas
ning hoiawad kowaste oma wanematest päritud
pruutidest ja kometest kinni; meil on enamiste
kõigil ilusad kollakad juuksed (mul enesel ometi
mitte täitsa) Gesticlastel on anamiste kõigil mustad
riided; mehed kannawad talwel karwa mütsa, ja
naesed lume walgeid linasid rätikuid.

Gesticlaste kogu on umbes 800,000 hingge (pea
laegu pool osa Gesticlasti elab Rija-maal). Meie
keel on Soome keele öde ehk kui natuke luiskame,
tema tütar. Meie keelel on kolm pää-keelemurret,
need on: Tartu, ehk Ida keelemurre, Tallinna ehk
põhja keelemurre ning Pärnu keelemurre.

Tallinna ehk õigem Rest-Gesticmaa keelemurre
(sest Tallinnas on tale ju mõned lustja iwad hulka
tulnud ja ei ole anam sellge Gestickeel, näituseks
siin ööldakse: mina olen nenna purhtsam; — see
jewallib mulle väga; — piibli stund, mant ja
muud teised sõnad olgu nimetamata. Ülemaal ni-
metud keelemurrede sees on ja saawad ka enamiste
kõik raamutud kirjutud.

Gestickeele wäljarääkimises on mitu iseäralikku

marjul olewat heli-kaja (sein abgeschattete Laute), mis wõeraste kõrw mitte iga kord heaste ei kuule; sest tap siis ka see tulnud on, et meie endi see kiriku kirjanduse waras palju wigu leida on.

Nüüd oleks weel palju meie kirjawarast tarwis rääkida, aga see tarwitaks palju aega ja lähets mitmele wäga igawaks pealt kuuldes; seepärast olgu siis aga nii palju ööldud: kõikide meeste-rahwa kuulejate isa on Dr. Krentswaldt ja naeste-rahwa kuulejate ema on tohri proua Liidia Mih-helson, sündinud Jannsen.

Iseäralik tähtis olgu aga meile meie noor Eesti kirjameeste selts Tartus, see selts on tõeste seda wäärt, et iga auus Gestlane ta liikmeks heidaks. See selts wõtab ka tänuga vastu, kui keegi midagi wan aea asja, nii kui: wanu rahafid, ennemuistsid rahhwa ehte asju j. n. e. meile kingib; sest n'ad tahawad endale wana-aea asja kogu eht muuseumit asutada.

Nüüd weel paar sõna Gestlaste wanast usust, mis meile kuulus Dr. Jaehlmann rahwa suust järgmisel kombel on üles kirjutanud, ni kui:

Gestlaste ülem Jumal oli Jumal (ka Wanahaks ja Wanataadiks nimetud), kelle nimega kõik Soome suguseltsid nüüd weel Jumalat nimetawad, ja kelle nime al pagana Laplased praegu weel üht wägewat waimu teeniwad, kes taewa ja maa üle

walitseda. Selle Jumala ülem tempel ja kuhu oli Siarma maal*) Walgemere ligikal, kellest „Starlings Sagas“ (lehekülj 46—49) nõnda jutustasse: „Jumala kuhu oli wäga kunstlikult kallist puust tehtud ja üleiltsse kulla ja kalli kiwidega kaetud. Pääs oli tal üks 12 kalli kiwiga ehitatud kuldne kroon, taewas üks pael, mis 300 naarti kullida maksis, ja põlwepeal üks kuldlast, mis nii suur oli, et neli meest wõisid oma jalu kistitada, kui ta täis oli, ja ta oli kullida täis; wõimaks oli tal kuub seljas, mis rohkem wäärt oli, kui kolm laewatäit kõige kallimat wara, mis läbi Aarela mere purjutasid.“ — Mis õnnis Jaehlmann Gestirahwa wanadegsest usust Järwe ja Wirumaal rahhwa enese suust kogu on korjanud, sest räägib ta nõnda:

„Wanahaks ehk Wanataat elas kõrges taewas; tema katusse al säras kannis päikene. Kalewid olid taht loobud saanud, et nende nõuu, kunsti ja kangust tarwitada. Kõige wägem neli oli Wanemuine. Ta oli teda wanaks loonud, hanni juuste ja habemega, ning temale wanaduse tarkuse annud; aga süda oli tal noor, ning tema

*) Siarmalased olid Soomlased ehk Eshyudid, nagu Othere, üks suurtsugu Norman, kuninga Alfredele teadustab. (Alfred's Erdbeschreibung in Förster's Entdeckungen im Norden. p. 88.)

pärast oli luulemise ja laulmise wõim. Wanataat kuulis tema tarka nõuu, ja kui mured tema otsestist kortsutasid, mängis Wanemuine tema ees oma kaunist kannelt, ning laulis oma armsaid laulusi. Tõine oli I l m a r i n e, kõige parema mehe- ea sees ja mehise tugewusega, kellel tarkus otsestise pealt ja sügawad mõtted filmist wälja paistsid. Tema pärast oli kunstide wõim antud. Kolmas oli R ä m m e k ü n e, üks erkas noormees, täis naljatuju, ila rõõmus ja üleannetuste peale wallmis. Teised, nagu Wiboane — wägew wibutiit — on vähem tähtjad. Kõik pidasid üksteist wennaks ja Wanataat nimetas neid oma lapsiks. Nende elukoht oli K a l j o w e ehk K a l j o w a l d. Seal astus Wanataat Kalewide ette ja ütles: „Ma olen omas tarkuses nõuaks wõtnud, maailma luua.“ Imekspannes waatasid Kalewid tema otsta ja ütlesid: „Mis sina omas tarkuses nõuaks wõtnud, ei wõi paha olla.“ Ja kunni naad magasid, kui ta maailma, ning kui naad ülesse tõusid, deerusid naad oma silmi ja waatasid imestates maailma otsta. Aga Wanataat oli omast loomise tööst wäsinud ja heitis puhkama. Seal wõttis I l m a r i n e tüki omast kõige paremast terasest ja tagus tast ühe kummi, lautas seda telgiks üle maa, ning kinnitas särawad tähed ja hõbedalise kuu tema külge; selle walgustaja wõt tista Wana-

taadi eesõuest, ning pandis ta imelikul wiisil telgi külge, nõnda et ta ise ülesse ja alla käis. Rõõmutjul wõttis Wanemuine oma kandle, hakkas rõõmulaulu laulma ja hüppas maa peale, ja laulus linnukesed käisid tema jälgil, ning kus tema hüppaw jalg maa külge puutus, seal siginesid lillid asemele, ja kus ta kiwi peal istudes laulis, seal tõusid puud maa seest üles, ning laulusinnud istusid nende otsta ja laulsid ühes. Rämmeküine pillerkaaritas mööda metsasi ja mägesi ümber, ning Wiboane katsus oma wibu osawust. Wanataat ärkas selle tümina peale üles ja pandis imeks, kuidas maailm hoopis teiseks muutnud, kui ta temast loodud saanud, ja ta ütles Kalewitele: Wäga õige, lapsed, mis teie teete! mina olen maailma üheks tooreks pakuks loonud, teie asi on, teda iluga ehitada. Pea saan ma ta maailma täitma kõiksugu loomadega ja saan siis inimest looma, kes selle maailma üle walitsegu. Inimese tahan ma aga nõrga luua, et ta ennast omast wägewusest wõiks kiidelda, ning teie peate inimestega sõbrustama ja ennast nendega segama, et üks seltskond tõuseks, kes ennast mite nii ruttu deluse kätte ära ei annaks. Delust ei wõi ma mite ära hukata, sest et ta headuse mõetja ja kihutaja on.“

See on wana Gesticlaste ust maailma loomisest, nagu teda õnnis Faehlmann oma-aegse

rahwa suust weel jõdnud kolkku koguda ja illespanna.

Meie aeg on ka need wiimadsedgi mälestused meie rahwa meelest ära hakanud kaduma, mis mite hea tunnistus meie aegse rahhwale ei ole. Jumal aga hoidis meid selle eest, et nende mälestuste kustumistega ihes ka wana eesti wõlmeist ei lahkuks. (Kolm isamaa lõnet.)

Must räästas ja ööpik.

Ühe rikka mehe majas rippusid kaks linnu puuri: ühe sees oli üks must räästas ja teise sees üks ööpik wangis. Räästalle oli ta peremees 2 laulu wiisi õpetanud ja neid ta krääksutas nii sageste, kui aga ta peremees seda tegema sundis. Ööpik aga laulis nõnda, kudas Jumal talle laulu loonud oli, kui ta mitte nõnna rõõmsaste nagu tominga ladwas; sest ta wangi põli tegi ta südamel hirmaks ja ta laulu heli kurtis priidust taga. Ühe selle oli ta süda alati oma peremehe peale täis, et miks see teda wangi heitnud oli ning kui peremees wähest ka puuri juure tuli ja ööpiku ilusat laulu oma meelejahutuseks kuulda tahtis, ja weel pealegi meelitades ööpiku laulda palus, siis seisis see wait kui lull. Niisugust olekut oli räästas

juba mitu korda ööpikule nina peale niskanud, teda patuseks sõimand ja iseennast pühaks kiitnud. Ühel päewal, kui ta jälle wana moodi oma peremehe kaisu peale ta meelepärast wiisi krääksus, andis see talle tüki sukkurt. „Wasta naaber“, kiitles ta, „kui sa ka nii alandlik oled ja kohe oma peremehe kaisu peale laulaks, siis sa saaks ka sukkurt.“ — „Krääksu aga sina peale, mis su wangistaja sind krääksuda käsib,“ wastab ööpik, „minu ükändane troost mu wangi põlmes on mulle mu Jumalast loodud karklaud.“ —

Mu isamaa.

Mu isamaa,
Kui kaunis sa!
Su rinnal hiied kohawad;
Su kõrgal ta,
Ja nõguis ka
Meil wiljad kangeist mühawad.
Sest laulan ma
Sull' Maarja-maa:
End rõõmuks mu isamaa,
Mu armas talis Eestimaa!
Mu isamaa,
Kui rikas sa!

Su pinnal karjad luikawad;

Su wetel ta.

Ja metstes ka,

Su poead saagil huikawad!

Sest laulan ma

Sull' Maarja-maa:

End rõõmusta mu isamaa,

Mu armas kallis Cestimaa!

Mu isamaa,

Müid waba sa!

Mind mähkfid oma rüpela.

Ma palun ta,

Oh wõta sa,

Mind matta oma õlmala.

Sest laulan ma,

Sull' Maarja-maa:

Sa püha Cesti isamaa!

Sa püha, kallis Cestimaa!

Spetused.

1) Kui kesgi leitsesse sureb, siis peab ta kohe õuue puhta õhu sisse wiidud saama; ta suu piab puhastud, ülem pool keha kõrgemale ja pea ning silmnäü peale külma wett pritsitud saama. Ka

wõib katsuda natukesse aadert lasta; aga ärgu kesgi offendamise rohtu niisuguse õnnetumale andtu.

2) Kui hull loer kedagit hammustand on, siis piab haawa hoolega soea weega ehk soolwega pesema. Ka on kusi, lehelis ja seebiga segatud wesi wäga omane niisuguseks pesemiseks. Saun on ütlemata hea selle wastu, aga ka seda ei pia unustama et arsti nõu kõige pealt tarrwis läheb.

Moistatused foolilastele.

1) Misuguse Euroopa mäe nime 5 wiimist tähte tähendawad ühe Europa kuningriigi pealinna nime?

— uahpdaug

2) Wõta ühe Palastiina maa linna nimest esimehe silb ära ja ütle siis misuguse waga naese nime pühast kirjast järele jäädawad silbid tähendawad?

— wawuud

3) (2 jarguga sõna) Kui T ees käib, siis tähendab ühe Itaalia jõe, aga kui B ees käib, siis ühe elaja nime, kelle nõhast rikka mehe kasuta krae.

— aagud

4) Misjuguise linna nimi on piiblis kõige enne nimetatud?

'L '8 sajoor' 'uavv'g

5) Kõige suurema maailma liiva kõrbe nime keelmine silb võta ära ja ütle siis misjuguise wanas testamentis eettulewa naesterahwa nime järele jäädawad silbid wana kirjutuse wiisi järele tähendawad?

'vavv'g — vavv'g'g

6) Misjuguise prohmeti lastis Jumal kolm aastat järjepannu paljajalu patseerida?

'F '8 'Z '0Z 'vul'g'g

7) Poisid, kirjutage 14 tähega, need on:

r t p h a l w e l i n d u s
 kuus Eestimaa linna nime tähtsate peale ja ütlege siis kus kreisis keski linn on. Aga ärge teie pisi-kefed namsakkid unustage, et koha nimed suure harkatuse tähga kirjutud saawad!

8) Rapsed, nimetage wanast testamendist 2 ja uuest 1 naesterahwas, kellel kõigil õhtemoodi nimed olid!

kuul. 2, 36.

— 61 — 19. 2. 19. —

Teadaandmine.

Raia=ulitsas, postimaja kõrwas, on raamatu kaitja Differti juures heaste kaitdetud

eestikeelse laulu=ramatuid

müia.

Teadaandmine.

Igasuged wanad wiilid wõiwad minu wiili=wabritus uueste ja heaste terawaks tehtud saada.

Eduard Psehn,

Tallinnas, suures Arhemi=ulitsas, Nr. 358.

Martin Bockleri

wärwi ja rohu-kauba magasinis

Tallinnas,

wana turul Dienerti apteeki kõrwas,
maja Nr. 163,

müiakse tingimata hinnadega
kaupmeestele müümise tarwis,
kui ka ise pruukijatele, nagu:
maaldre-wärwid, lõnga-wärwid
ja rohu-kaubad, kui ka seebi-
kiwi ja wankre-määret.

Tallinnas, Pita-uulitsas, tiskermeistri

Dunkeli

puufärdide magasinis, Nr. 116,

on kõige suurem fogu igalugulises suuruses oma tehtud puufärdi
saada ja nimelt: niikästi poleeritud tame ja saare puiši, kui ka
riidega ületõmatud, lafferitud ja muudu wärwitud männi puišid;
ka võib soowinist mööda nii ruttu ja odawalt kui võimalik on
puufärgid igate wiisi kaunistatud saada, ning iseäranes waestele on
üks suur fogu puufärdi saadaval.

W. Grünbergi

Murmaakre tööde toimetus,

Kullasepa- ja Dünkli-uulitsa nurga peal,

wõtab kõige sugusi paran-
damise töösi vastu ja müüb
halwa hinnaga iga seltsi
uurisi hulga kaupa, nii kui
ka üksikult ja wastab nende
eest 2 aastat.